

WALES AUDIT OFFICE
SWYDDFA ARCHWILIO CYMRU

Adroddiad Gwella Blynyddol: 2016-17 Cyngor Sir Penfro

Dyddiad cyhoeddi: Gorffennaf 2017
Cyfeirnod y ddogfen: 386A2017

Paratowyd yr Adroddiad Gwella Blynyddol hwn ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru gan Jeremy Evans ac Alison Lewis o dan gyfarwyddyd Huw Rees.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
Swyddfa Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn annibynnol ar y llywodraeth a chaiff ei benodi gan Ei Mawrhydi y Frenhines. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn ymgymryd â'i waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Fwrdd Swyddfa Archwilio Cymru, sef bwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac er mwyn monitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol. Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn atebol i'r Cynulliad Cenedlaethol.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn archwilio cyrff llywodraeth leol yng Nghymru, gan gynnwys awdurdodau unedol, yr heddlu, gwasanaethau prawf, awdurdodau tân ac achub, parciau cenedlaethol a chynghorau cymuned. Mae hefyd yn cynnal astudiaethau gwerth am arian llywodraeth leol ac yn asesu cydymffurfiaeth â gofynion Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Y tu hwnt i lywodraeth leol, yr Archwilydd Cyffredinol yw archwilydd allanol Llywodraeth Cymru a'r cyrff a noddir ganddi a'i chyrrff cyhoeddus cysylltiedig, Comisiwn y Cynulliad a chyrrff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol yng Nghymru.

Mae'r Archwilydd Cyffredinol a staff Swyddfa Archwilio Cymru yn anelu at ddarparu adroddiadau cymesur sy'n canolbwyntio ar y cyhoedd ar stiwardiaeth adnoddau cyhoeddus a thrwy wneud hynny, feithrin dealltwriaeth a hyrwyddo gwelliant.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

Cynnwys

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17	4
Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus	4
Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella	5
Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17	6

Atodiadau

Atodiad 1 – Statws yr adroddiad hwn	10
Atodiad 2 – Llythyr Archwilio Blynyddol	11
Atodiad 3 – Argymhellion Adroddiadau Cenedlaethol 2016-17	14

Adroddiad cryno

Gwaith archwilio perfformiad 2016-17

- 1 Wrth bennu'r amrywiaeth o waith a gyflawnwyd yn ystod y flwyddyn, gwnaethom ystyried graddau'r wybodaeth archwilio ac arolygu a gasglwyd yn ogystal â ffynonellau eraill o wybodaeth a oedd ar gael, gan gynnwys systemau adolygu a gwerthuso Cyngor Sir Gâr (y Cyngor) ei hun. Yn ystod 2016-17, ymgwymerwyd â gwaith asesu gwelliant ym mhob cyngor o dan dair thema: llywodraethu, y defnydd o adnoddau a chynllunio gwelliant ac adrodd arno. Mewn rhai cynghorau, ategwyd y gwaith hwn gan archwiliadau lleol ar sail risg, a nodir yng Nghynllun Archwilio 2016-17.
- 2 Nodir y gwaith a gyflawnwyd ers yr Adroddiad Gwella Blynyddol diwethaf, gan gynnwys gwaith y rheoleiddwyr perthnasol, yn [Arddangosyn 1](#).

Mae'r Cyngor yn bodloni ei ofynion statudol mewn perthynas â gwelliant parhaus

- 3 Yn seiliedig ar y gwaith a wnaed gan Swyddfa Archwilio Cymru a rheoleiddwyr perthnasol, ac yn gyfyngedig i'r gwaith hwnnw, cred yr Archwilydd Cyffredinol fod y Cyngor yn debygol o gydymffurfio â gofynion y Mesur Llywodraeth Leol (2009) yn ystod 2017-18. Fodd bynnag, mae'n hanfodol bod y Cyngor yn nodi'n glir ei weledigaeth strategol ar gyfer y dyfodol, o safbwynt gwleidyddol a gweinyddol, a'i fod yn gwneud cynnydd cyflym tuag at ei chyflawni.

Argymhellion a chynigion ar gyfer gwella

- 4 O ystyried yr ystod eang o wasanaethau a ddarperir gan y Cyngor a'r heriau y mae'n eu hwynebu, byddai'n anarferol pe na baem wedi dod o hyd i bethau y gellir eu gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol:
 - wneud cynigion ar gyfer gwella – os caiff cynigion eu gwneud i'r Cyngor, byddem yn disgwyl iddo weithredu arnynt a byddwn yn gwneud gwaith dilynol ar yr hyn sy'n digwydd;
 - gwneud argymhellion ffurfiol ar gyfer gwella – os caiff argymhelliad ffurfiol ei wneud, mae'n rhaid i'r Cyngor baratoi ymateb i'r argymhelliad hwnnw o fewn 30 diwrnod gwaith;
 - cynnal arolygiad arbennig a chyhoeddi adroddiad a gwneud argymhellion; ac
 - argymell y dylai Gweinidogion Llywodraeth Cymru ymyrryd mewn rhyw ffordd.
- 5 Yn ystod y flwyddyn, ni wnaeth yr Archwilydd Cyffredinol unrhyw argymhellion ffurfiol. Fodd bynnag, gwnaed nifer o gynigion ar gyfer gwella ac ailadroddir y rhain yn yr adroddiad hwn. Byddwn yn monitro cynnydd yn eu herbyn ac argymhellion perthnasol a wnaed yn ein hadroddiadau cenedlaethol (**Atodiad 3**) fel rhan o'n gwaith asesu gwelliant.
- 6 Ynghyd â monitro cynnydd y Cyngor wrth fynd i'r afael â'n cynigion ar gyfer gwella, rydym wedi teilwra rhaglen waith benodol, â ffocws iddi, ar gyfer 2017-18 mewn ymateb i faterion sy'n dod i'r amlwg. Byddwn yn rhoi adborth i'r Cyngor yn ystod 2017-18 fel y bo'n briodol.

Gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17

Arddangosyn 1: gwaith archwilio, rheoleiddio ac arolygu y cyflwynwyd adroddiadau arno yn ystod 2016-17

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Llywodraethu			
Mehefin 2017	<p>Llywodraethu da wrth benderfynu ar newidiadau i wasanaethau</p> <p>Adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Cyngor ar gyfer penderfynu ar newidiadau i wasanaethau</p>	<p>Mae'r Cyngor yn datblygu ei fframwaith cynllunio strategol ac mae'n mynd i'r afael â rhai gwendidau hirsefydlog yn ei drefniadau llywodraethu, ond mae angen gwneud rhagor o waith i wella'r ffordd y caiff penderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau eu gwneud:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mae'r Cyngor wedi mabwysiadu gweledigaeth ar gyfer Sir Benfro ac mae bellach yn datblygu elfennau o fframwaith cynllunio strategol a allai helpu i roi sail fwy cyson ar gyfer gwneud penderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau; • mae'r Cyngor wedi diwygio ei Gyfansoddiad ac wedi gwneud newidiadau i'w drefniadau craffu a allai wella prosesau gwneud penderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau, ond caiff rhai gwelliannau eraill i drefniadau llywodraethu eu cymhwyso mewn ffordd anghyson; • ar y cyfan, ni cheir amrywiaeth o opsiynau mewn adroddiadau sy'n cynnwys cynigion ar gyfer newid gwasanaethau, ac mae graddau ac ansawdd y wybodaeth ategol yn anghyson; • mae'r Cyngor yn gwneud rhai gwelliannau i'r modd y mae'n ymgysylltu ac yn ymgynghori â dinasyddion, ond mae graddau ei waith ymgynghori yn anghyson ac nid yw bob amser yn glir sut mae'n defnyddio canlyniadau gwaith ymgynghori i lywio penderfyniadau ynghylch newidiadau i wasanaethau; • mae'r Cyngor yn monitro i ba raddau y caiff arbedion ariannol eu cyflawni ond nid oes ganddo ddull systematig o fonitro effaith newidiadau i wasanaethau; ac • mae'r Cyngor wedi ceisio gwella agweddau ar ei brosesau gwneud penderfyniadau mewn ymateb i adroddiadau archwilio allanol, ond nid oes ganddo ddull systematig o ddysgu gwersi o'r newidiadau y mae'n eu gwneud i wasanaethau. 	<p>C1 Dylai'r Cyngor ddarparu amrywiaeth o opsiynau wrth gyflwyno cynigion ar gyfer newid gwasanaethau i'r Cabinet ac adroddiadau craffu er mwyn cefnogi prosesau gwneud penderfyniadau, craffu a thryloywder.</p> <p>C2 Dylai'r Cyngor sicrhau bod gwybodaeth ategol gynhwysfawr ar gael i gyd-fynd â chynigion ar gyfer newid gwasanaethau, gan gynnwys gwybodaeth am asesiadau effaith, er mwyn cefnogi prosesau gwneud penderfyniadau a thryloywder.</p> <p>C3 Dylai'r Cyngor ddatblygu dull mwy systematig o fonitro effaith penderfyniadau i newid gwasanaethau, gan gynnwys cadarnhau rôl pwyllgorau craffu wrth adolygu newidiadau i wasanaethau ar ôl iddynt gael eu rhoi ar waith.</p>

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Y defnydd o adnoddau			
Tachwedd 2016	<p>Llythyr Archwilio Blynyddol 2015-16</p> <p>Llythyr sy'n crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o gyfrifoldebau statudol yr Archwilydd Cyffredinol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'i gyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio. Mae'r Llythyr Archwilio Blynyddol yn Atodiad 2 yr adroddiad hwn.</p>	<ul style="list-style-type: none"> cydymffurfiodd y Cyngor â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a defnyddio adnoddau er bod lle i wella o hyd mewn rhai meysydd; rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau ond mae lle i'r Cyngor wneud rhagor o welliannau o hyd; ac nid yw'r gwaith a wnaed gennyf hyd yma yn ardystio hawliadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar y cyfrifon na systemau ariannol allweddol. 	Dim
Mawrth 2017	<p>Cynllunio arbedion</p> <p>Adolygiad o drefniadau'r Cyngor ar gyfer sicrhau arbedion ariannol, gan gynnwys pa mor dda y mae'n cyflawni'r arbedion gofynnol ac a oes ganddo ddulliau cadarn o gynllunio, rheoli a chyflawni arbedion cyllidebol, ar gyflymder sy'n cefnogi cydnerthedd ariannol.</p>	<p>Er bod y Cyngor yn gwella ei fframwaith cynllunio ariannol, mae'n bosibl na fydd cynlluniau arbedion yn datblygu digon i gefnogi cydnerthedd ariannol yn y dyfodol</p> <p>Arbedion a gyflawnwyd yn 2015-16</p> <p>Mae'r Cyngor wedi nodi ei fod wedi cyflawni 84% o'i arbedion arfaethedig ar gyfer 2015-16 yn ystod y flwyddyn a gall ddangos bod arbedion unigol wedi cael eu cyflawni.</p> <p>Trefniadau cynllunio ariannol</p> <p>Er bod y Cyngor wedi dechrau mynd i'r afael â gwendidau yn ei fframwaith cynllunio ariannol, nid yw'n glir i ba raddau y gellir cyflawni cynigion arbedion yn y dyfodol.</p> <p>Cynllun Arbedion 2016-17</p> <p>Mae'r Cyngor wedi rhagweld y bydd yn cyflawni 93% o'i arbedion arfaethedig ar gyfer 2016-17, ond nid yw rhai cynlluniau arbedion yn cynnwys digon o fanylion.</p>	<p>C1 Atgyfnerthu'r trefniadau cynllunio ariannol drwy wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> sicrhau bod cynigion arbedion cadarn i gwmpasu cyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig; a monitro'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac adrodd ar berfformiad yn ystod y flwyddyn.

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Cynllunio ac adrodd ar welliant			
Mehfin 2016	<p>Archwiliad cynllun gwella blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru</p> <p>Adolygiad o gynlluniau cyhoeddedig y Cyngor ar gyfer cyflawni amcanion gwella.</p>	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau cynllunio gwelliant statudol.	Dim
Tachwedd 2016	<p>Archwiliad o asesiad o berfformiad blynyddol Swyddfa Archwilio Cymru</p> <p>Adolygiad o asesiad o berfformiad cyhoeddedig y Cyngor.</p>	Mae'r Cyngor wedi cydymffurfio â'i ddyletswyddau adrodd ar welliant statudol.	Dim

Dyddiad cyhoeddi	Disgrifiad byr	Casgliadau	Cynigion ar gyfer gwella
Adolygiadau gan gyrrff arolygu a rheoleiddio			
Mehfin 2016	Arolygiaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru (AGGCC)	Gellir gweld yr adroddiad drwy ddilyn y ddolen hon: Arolygu cenedlaethol o ofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu – Cyngor Sir Penfro	<p>Argymhellion – Yr Awdurdod Lleol:</p> <ul style="list-style-type: none"> dylai'r awdurdod lleol adeiladu ar y datganiad o fwriad rhanbarthol i ddatblygu gweledigaeth a strategaeth benodol i Sir Benfro ar gyfer gofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu. dylai pobl sydd ag anableddau dysgu a'u rhieni a'u gofawyr gael eu gwahodd a'u cynorthwyo i gymryd rhan mewn sgwrs ynghylch ffurf modelau gwasanaeth yn y dyfodol. dylai strategaeth gomisiynu ar gyfer gofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu gael ei datblygu mewn partneriaeth â'r bwrdd iechyd, sy'n seiliedig ar ddadansoddiad eang o anghenion ac sy'n canolbwyntio ar atebion cydweithredol ac arloesol. dylai'r awdurdod lleol fodloni ei hun y bydd ei Gynllun Gweithredu Anableddau Dysgu Gweithredol 2015/16 yn ysgogi gwelliannau brys o ran amseroldeb, ffocws ar ganlyniadau ac ansawdd asesu cyffredinol ym maes prosesau cynllunio ac adolygu gofal i bobl sydd ag anableddau dysgu. dylai'r awdurdod lleol sicrhau bod Cynllun Gweithredu Anableddau Dysgu Gweithredol 2015/16 yn cael cefnogaeth a chyfranogiad staff ac aelodau ac y caiff ei ategu gan drefniadau rheoli prosiect; prosesau sicrhau ansawdd; ac arweinyddiaeth weledol gan uwch reolwyr sy'n llywio cynnydd. dylai'r awdurdod lleol fonitro llwyddiant ei Gynllun Gweithredu Diogelu Integredig yn agos a sicrhau bod ansawdd ei arferion diogelu yn amddiffyn pobl sydd ag anableddau dysgu rhag camdriniaeth ac esgeulustod. dylai'r awdurdod lleol nodi pob lleoliad ar gyfer pobl pan nad oes unrhyw raniad rhwng swyddogaethau darparwr gofal a'r landlord; yna dylai ddatblygu cynllun gweithredu ag amserlen er mwyn sicrhau bod hawliau dynol, llais a dewisiadau tenantiaid yn cael eu hamddiffyn. dylai'r awdurdod lleol adolygu ei drefniadau trosolwg a chraffu er mwyn sicrhau y gall aelodau fonitro perfformiad gofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu. dylai aelodau'r awdurdod ystyried penodi hyrwyddwr gofal a chymorth i bobl sydd ag anableddau dysgu.

Atodiad 1

Statws yr adroddiad hwn

O dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009 (y Mesur) mae'n ofynnol i'r Archwilydd Cyffredinol gynnal asesiad gwella blynyddol sy'n edrych i'r dyfodol, a chyhoeddi adroddiad gwella blynyddol, ar gyfer pob awdurdod gwella yng Nghymru. Mae gan awdurdodau gwella (a ddiffinnir fel cynghorau lleol, parciau cenedlaethol, ac awdurdodau tân ac achub) ddyletswydd gyffredinol i 'wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus wrth arfer eu swyddogaethau'.

Mae'r asesiad gwella blynyddol yn ystyried pa mor debygol ydyw y bydd awdurdod yn cydymffurfio â'i ddyletswydd i wneud trefniadau i sicrhau gwelliant parhaus. Hefyd, yr asesiad yw'r prif ddarn o waith sy'n galluogi'r Archwilydd Cyffredinol i gyflawni ei ddyletswyddau. Staff Swyddfa Archwilio Cymru, ar ran yr Archwilydd Cyffredinol, sy'n llunio'r adroddiad gwella blynyddol. Mae'r adroddiad yn cyflawni dyletswyddau'r Archwilydd Cyffredinol o dan adran 24 o'r Mesur, drwy grynhoi ei waith archwilio ac asesu mewn adroddiad gwella blynyddol cyhoeddedig ar gyfer pob awdurdod. Mae'r adroddiad hefyd yn cyflawni ei ddyletswyddau o dan adran 19 i gyflwyno adroddiad sy'n ardystio ei fod wedi cynnal asesiad gwella o dan adran 18 ac yn nodi a yw o'r farn (o ganlyniad i'w archwiliad o'r cynllun gwella o dan adran 17) fod yr awdurdod wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran cynllunio gwelliant o dan adran 15.

O dan rai amgylchiadau, gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd gynnal arolygiadau arbennig (o dan adran 21), y cyflwynir adroddiad arnynt i'r awdurdod a'r Gweinidogion, ac y gall eu cyhoeddi (o dan adran 22). Un o weithgareddau atodol pwysig yr Archwilydd Cyffredinol yw cydgysylltu gwaith asesu a gwaith rheoliadol (sy'n ofynnol o dan adran 23), sy'n ystyried rhaglen waith gyffredinol pob rheoleiddiwr perthnasol mewn awdurdod gwella. Gall yr Archwilydd Cyffredinol hefyd ystyried gwybodaeth a rennir gan reoleiddwyr perthnasol (o dan adran 33) yn ei asesiadau.

Atodiad 2

Llythyr Archwilio Blynyddol

Y Cyngorydd Jamie Adams
Arweinydd
Cyngor Sir Penfro
Neuadd y Sir
Hwlfordd
SA61 1TP

Cyfeirnod: 615A2016

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2016

Annwyl Gyngorydd Dole

Llythyr Archwilio Blynyddol – Cyngor Sir Penfro 2015-16

Mae'r llythyr hwn yn crynhoi'r negeseuon allweddol sy'n deillio o'm cyfrifoldebau statudol o dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 a'm cyfrifoldebau adrodd o dan y Cod Ymarfer Archwilio.

Cydymffurfiodd y Cyngor â'i gyfrifoldebau yn ymwneud ag adroddiadau ariannol a defnyddio adnoddau er bod lle i wella o hyd mewn rhai meysydd

Cyfrifoldeb y Cyngor yw:

- rhoi systemau rheolaeth fewnol ar waith i sicrhau rheoleidd-dra a chyfreithlondeb trafodion a sicrhau bod ei asedau'n ddiogel;
- cadw cofnodion cyfrifyddu cywir;
- paratoi Datganiad o Gyfrifon yn unol â gofynion perthnasol; a
- sefydlu ac adolygu'n barhaus drefniadau priodol i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau.

Mae Deddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004 yn disgwyl i mi:

- roi barn archwilio ar y datganiadau cyfrifyddu;
- adolygu trefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd yn ei ddefnydd o adnoddau; a
- rhoi tystysgrif yn cadarnhau fy mod wedi cwblhau'r broses o archwilio'r cyfrifon.

Mae awdurdodau lleol yng Nghymru yn paratoi eu datganiadau cyfrifyddu yn unol â gofynion Cod Ymarfer CIPFA/LASAAC ar Gyfrifyddu Awdurdodau Lleol yn y Deyrnas Unedig. Mae'r Cod hwn yn seiliedig ar Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol. Ar 10 Awst 2016 rhoddais farn archwilio ddiamod ar y datganiadau cyfrifyddu, gan gadarnhau eu bod yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa a thrafodion ariannol y Cyngor. Cyhoeddais dystysgrif yn cadarnhau bod yr archwiliad o'r cyfrifon wedi'i gwblhau ar yr un dyddiad. Mae fy adroddiad a'm tystysgrif wedi'u cynnwys yn y Datganiad o Gyfrifon.

Hysbysais aelodau'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol am y materion allweddol a oedd yn deillio o'r archwiliad o gyfrifon yn fy adroddiad ar yr Archwiliad o Ddatganiadau Ariannol ar 27 Gorffennaf 2016. Nodais fod y Cyngor wedi cyflwyno'r datganiadau ariannol drafft dair wythnos cyn y terfyn amser statudol, sef 30 Mehefin, a bod yr archwiliad wedi'i gwblhau tua wyth wythnos cyn y terfyn amser statudol, sef 30 Medi. Roedd hyn yn dipyn o gamp, yn enwedig o gofio bod angen iddo wneud cryn dipyn o waith ychwanegol sylweddol i fynd i'r afael â'r gwendidau parhaus o ran prosesau prisio asedau. Rydym yn gweithio gyda swyddogion i fwrw ymlaen â'r gwelliannau sydd angen eu gwneud ar gyfer y dyfodol.

Rwy'n fodlon bod gan y Cyngor drefniadau priodol ar waith i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau ond mae lle i'r Cyngor wneud rhagor o welliannau o hyd

Mae fy ystyriaeth o drefniadau'r Cyngor i sicrhau darbodusrwydd, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd wedi bod yn seiliedig ar y gwaith archwilio a wnaed ar y cyfrifon ac rwyf hefyd wedi dibynnu ar y gwaith a gwblhawyd o dan Fesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2009.

Daeth fy Adroddiad Gwella Blynyddol a gyhoeddwyd ym mis Mehefin 2016 i'r casgliad na all y Cyngor roi sicrwydd digonol eto fod ei drefniadau yn gallu cyflawni ei flaenoriaethau a gwella canlyniadau i ddinasyddion, ond mae wedi dechrau datblygu strategaeth gorfforaethol ac egwyddorion sefydliadol newydd.

Daeth fy ngwaith ar gydnerthedd ariannol a gyhoeddwyd ym mis Mai 2016 i'r casgliad bod cryn le i wella trefniadau cynllunio ariannol, rheolaeth ariannol a llywodraethu'r Cyngor. Rydym yn gwneud gwaith dilynol ar gydnerthedd ariannol, a chaiff canlyniad y gwaith hwnnw ei gyhoeddi'n fuan. Gan edrych ymlaen, mae'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a gymeradwywyd gan y Cyngor ym mis Mawrth 2016 yn amcangyfrif bod angen sicrhau arbedion effeithlonrwydd gwerth rhwng £43.7 miliwn a £52.5 miliwn ar gyfer y cyfnod rhwng 2016-17 a 2019-20 er mwyn cau'r bwch ariannu rhagamcanol. Bydd angen i'r Cyngor barhau i ddatblygu ei drefniadau cynllunio a monitro ariannol er mwyn bod mewn sefyllfa i ymateb yn effeithiol i'r her hon.

Nid yw'r gwaith a wnaed gennyf hyd yma yn ardystio hawliadau a ffurflenni grant wedi nodi materion sylweddol a fyddai'n effeithio ar y cyfrifon na systemau ariannol allweddol

Rwyf wedi trafod gwelliannau y gellid eu gwneud i'r broses o reoli grantiau a chytuno arnynt gyda swyddogion ar ôl cwblhau ein rhaglen waith ar gyfer 2014-15. Roedd y mater pwysicaf yn ymwneud â gwella'r trefniadau sydd ar waith i gadarnhau cywirdeb a phriodoldeb y gwariant yr eir iddo gan drydydd partïon. Rwyf wedi dechrau ar fy archwiliad o grantiau 2015-16 a byddaf yn cyflwyno adroddiad ar ganlyniadau'r gwaith hwn, gan gynnwys unrhyw faterion gweddilliol sy'n ymwneud â threfniadau monitro trydydd partïon ar ddechrau 2017 pan fydd y rhaglen o waith ardystio wedi'i chwblhau.

Ar hyn o bryd, disgwylir i'r ffi archwilio ariannol ar gyfer 2015-16 fod yn unol â'r ffi y cytunwyd arni a nodir yn y Cynllun Archwilio Blynnyddol. Mae hyn y cynnwys tua £12,000 am ein gwaith ar yr ymholiad ynghylch y broses o bennu cyllideb 2015-16.

Yn gywir

Richard Harries

Dros ac ar ran Archwilydd Cyffredinol Cymru

copi i. Ian Westley, Prif Weithredwr

Jon Haswell, Prif Swyddog Cyllid

Atodiad 3

Argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Arddangosyn 2: argymhellion adroddiadau cenedlaethol 2016-17

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Awst 2016	<u>Cydnherthedd Ariannol Awdurdodau Lleol Cymru 2015-16</u>	<p>Yn ein hadroddiad yn 2014-15 (Cydnherthedd Ariannol Cynghorau yng Nghymru, Ebrill 2015) gwnaethom nifer o argymhellion ar gyfer awdurdodau lleol. Roedd llawer o'r argymhellion hyn yn dal i fod yn berthnasol ac roedd angen i awdurdodau wneud rhagor o waith i fynd i'r afael â hwy yn ystod 2016-17. At hynny, gwnaethom hefyd yr argymhellion canlynol ar sail ein hadolygiad mwy diweddar:</p> <p>A1 Dylai awdurdodau lleol gryfhau eu trefniadau cynllunio ariannol trwy:</p> <ul style="list-style-type: none">• ddatblygu cysylltiadau mwy eglur rhwng y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'u blaenoriaethau corfforaethol a'u cynlluniau gwasanaeth;• alinio strategaethau allweddol eraill fel cynlluniau rheoli gweithlu ac asedau gyda'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig;• datblygu cynlluniau arbedion amflwydd cynhwysfawr wedi'u costio'n llawn sy'n sail i'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig ac yn cwmpasu cyfnod y Cynllun, nid y gyllideb flynyddol nesaf yn unig;• categoreiddio cynigion ar gyfer arbedion fel y gellir monitro'r newid o fathau traddodiadol o arbedion i arbedion gweddnewidiol dros gyfnod y Cynllun Ariannol Tymor Canolig; a• sicrhau bod amserlenni ar gyfer cyflawni cynigion penodol ar gyfer arbedion yn realistig a bod atebolrwydd am eu bodloni wedi'i neilltuo'n briodol. <p>A2 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu Polisiâu Cynhyrchu Incwm a Chodi Tâl corfforaethol.</p> <p>A3 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod ganddynt strategaeth cronfeydd wrth gefn gynhwysfawr sy'n amlinellu diben penodol cronfeydd werth gefn defnyddadwy a gasglwyd ac effaith a'r defnydd o'r rhain yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig.</p> <p>A4 Dylai awdurdodau lleol ddatblygu Dangosyddion Perfformiad Allweddol i fonitro'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig.</p> <p>A5 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod cynlluniau arbedion yn ddigon manwl i sicrhau bod aelodau'n eglur am yr hyn y bwriedir i'r cynlluniau ei ddarparu ac y gellir craffu'n briodol ar ddarpariaeth y cynlluniau hynny trwy gydol y flwyddyn.</p> <p>A6 Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod capasiti a gallu corfforaethol ar lefel sy'n gallu cefnogi darpariaeth cynlluniau arbedion yn effeithiol yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig ar y cyflymder gofynnol.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Hydref 2016	Diogelwch Cymunedol yng Nghymru	<p>Roedd y saith argymhelliad yn yr adroddiad hwn yn gofyn i amrywiaeth o randdeiliaid - Llywodraeth Cymru, Tîm y Swyddfa Gartref yng Nghymru, comisiynwyr yr heddlu a throseddau, aelodau byrddau gwasanaethau cyhoeddus ac awdurdodau lleol - weithredu'n unigol ac ar y cyd:</p> <p>A1 Gwella cynlluniau strategol er mwyn cydgyssylltu gweithgarwch diogelwch cymunedol yn well, trwy sefydlu strategaeth genedlaethol a gefnogir gan gynlluniau rhanbarthol a lleol sy'n canolbwyntio ar gyflawni'r blaenoriaethau diogelwch cymunedol a gytunwyd yn genedlaethol yn lle'r fframwaith cynllunio cyfredol.</p> <p>A2 Gwella gwaith strategol â phartneriaid drwy fynd ati'n ffurfiol i greu byrddau diogelwch cymunedol effeithiol yn lle'r strwythurau diogelwch cymunedol cyfredol, sy'n ffurfioli ac yn uno gwaith Llywodraeth Cymru, yr heddlu, yr awdurdodau lleol, y byrddau iechyd, yr awdurdodau tân ac achub, WACSO a rhanddeiliaid allweddol eraill.</p> <p>A3 Gwella gwaith cynllunio trwy greu cynlluniau gweithredu cynhwysfawr sy'n cynnwys gwaith pob partner ac sy'n nodi'r cyfraniad rhanbarthol a lleol yn glir wrth gyflawni'r blaenoriaethau cenedlaethol ar gyfer diogelwch cymunedol.</p> <p>A4 Adolygu trefniadau arian grant cyfredol a symud i gyllidebau cyfunol sydd ag ymrwymadau ariannu mwy hirdymor er mwyn cefnogi cyrrff cyflawni i wella'r gwaith o gynllunio prosiectau a'r gweithlu, gan ganolbwyntio ar gyflawni blaenoriaethau'r strategaeth diogelwch cymunedol genedlaethol.</p> <p>A5 Sicrhau bod perfformiad diogelwch cymunedol yn cael ei reoli'n effeithiol trwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • osod mesurau priodol ar bob lefel er mwyn galluogi aelodau, swyddogion a'r cyhoedd i feirniadu'r cynnydd o ran cyflawni camau gweithredu ar gyfer gwasanaethau diogelwch cymunedol; • sicrhau bod yr wybodaeth am berfformiad yn cynnwys gwaith yr holl asiantaethau perthnasol; a • sefydlu mesurau i feirniadu'r mewnbynnau, yr allbynnau a'r effaith er mwyn gallu deall effaith penderfyniadau buddsoddi a chefnogi'r gwaith craffu a throsolwg. <p>A6 Adolygu'r systemau ar gyfer rheoli risgiau diogelwch cymunedol a chyflwyno trefniadau monitro ac adolygu sy'n canolbwyntio ar sicrhau'r cyhoedd bod yr arian a gaiff ei wario ar ddiogelwch cymunedol yn cyflawni canlyniadau gwell i bobl yng Nghymru.</p> <p>A7 Gwella'r gwaith o ymgysylltu a chyfathrebu â dinasyddion trwy'r Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus wrth:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ddatblygu cynlluniau a blaenoriaethau ar gyfer diogelwch cymunedol; • cytuno ar flaenoriaethau ar gyfer gweithredu; ac • adrodd ar berfformiad a gwerthuso'r effaith.

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Tachwedd 2016	Trefniadau Awdurdodau Lleol i Godi Tâl am Wasanaethau a Chynhyrchu Incwm	<p>Gwnaeth yr adroddiad hwn wyth argymhelliad, yr oedd chwech ohonynt yn gofyn i awdurdodau lleol weithredu. Roedd argymhellion A4 ac A6 yn gofyn i Lywodraeth Cymru a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru weithredu:</p> <p>A1 Datblygu fframweithiau strategol ar gyfer cyflwyno ac adolygu taliadau, gan greu cysylltiad cadarn rhyngddynt a'r Cynllun Ariannol Tymor Canolig a'r Cynllun Corfforaethol.</p> <p>A2 Adolygu'r costau fesul uned a chyfanswm y gost o ddarparu gwasanaethau dewisol er mwyn nodi unrhyw ddiffygion yn glir a, lle bo angen, gosod targedau i wella'r sefyllfa weithredu gyfredol.</p> <p>A3 Defnyddio'r rhestr wirio asesu effaith (Atodiad 2) bob tro wrth ystyried newid taliadau.</p> <p>A5 Canfod cyfleoedd i gaffael cwmnïau o'r sector preifat i gasglu taliadau, er mwyn gwella effeithlonrwydd a darbodusrwydd wrth gasglu incwm.</p> <p>A7 Gwella'r trefniadau ar gyfer rheoli perfformiad, llywodraethu ac atebolrwydd drwy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • adrodd unrhyw newidiadau i daliadau i'r pwyllgor(au) craffu; • gwella gwaith monitro er mwyn cael dealltwriaeth well o effaith newidiadau i ffioedd a thaliadau ar gais, a chyflawniad amcanion; • meincnodi a chymharu perfformiad ag eraill yn fwy trwyadl; a • darparu gwybodaeth fwy cynhwysfawr i aelodau etholedig fel bo modd gwneud penderfyniadau cadarn. <p>A8 Gwella'r trefniadau ar gyfer rhagfynegi incwm o daliadau drwy gynllunio senarios a dadansoddiadau sensitifrwydd.</p>

Dyddiad yr adroddiad	Teitl yr adolygiad	Argymhelliad
Ionawr 2017	Y Modd y mae Awdurdodau Lleol yn Ariannu Gwasanaethau'r Trydydd Sector	<p>Gwnaeth yr adroddiad hwn dri argymhelliad, yr oedd dau ohonynt yn gofyn i awdurdodau lleol weithredu. Roedd argymhelliad A3 yn gofyn i Lywodraeth Cymru weithredu:</p> <p>A1 Er mwyn cael y budd mwyaf o benderfyniadau ariannu, mae angen i awdurdodau lleol a chyrrff yn y trydydd sector sicrhau bod ganddynt y trefniadau a'r systemau cywir ar waith i reoli, gwerthuso a mesur eu gwaith gyda'r trydydd sector. Er mwyn helpu awdurdodau lleol a chyrrff yn y trydydd sector i ddatblygu eu harferion gwaith, rydym yn argymhell y dylai swyddogion awdurdodau lleol a'r trydydd sector ddefnyddio'r rhestr wirio yn Atodiad 3 i wneud y canlynol:</p> <ul style="list-style-type: none"> • hunanwerthuso cyfranogiad a threfniadau rheoli, perfformiad ac arfer presennol y trydydd sector; • nodi lle mae angen gwella trefniadau cydweithio; a • drafftio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r bylchau a'r gwendidau a nodwyd drwy'r ymarfer hunanwerthuso a'i roi ar waith. <p>A2 Mae trefniadau rheoli perfformiad gwael hefyd yn gwanhau atebolrwydd ac yn cyfyngu ar y gallu i graffu ar weithgarwch a pherfformiad y trydydd sector yn effeithiol. E Er mwyn atgyfnerthu trefniadau goruchwyllo ar gyfer y trydydd sector, rydym yn argymhell y dylai aelodau etholedig graffu ar y rhestr wirio adolygiadau a gwblheir gan swyddogion a herio perfformiad swyddogion a'r awdurdod lleol o ran mynd i'r afael â bylchau a gwendidau yn rheolaidd.</p>

Wales Audit Office

24 Cathedral Road

Cardiff CF11 9LJ

Tel: 029 2032 0500

Fax: 029 2032 0600

Textphone: 029 2032 0660

E-mail: info@audit.wales

Website: www.audit.wales

Swyddfa Archwilio Cymru

24 Heol y Gadeirlan

Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn Testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru